

Боянският майстор

Реставраторите на Боянската църква проф. Григорий Григоров и Владимир Цветков са открили името на смятаня за анонимен Боянски майстор, автор на стенописите в храма. Името се намира в една от нишите със стенописи от външната страна на църквата, чието реставриране продължава.

„Това е голяма научна сензация, тъй като през Средновековието творците не са се подписвали. Църквата е смятала, че те е трябвало да бъдат анонимни, тъй като се приемало, че Бог движи ръката на художниците, а те нямат участие в този процес. Редица художници обаче не са били съгласни да останат анонимни, особено такива добри като Боянския майстор. Те са имали съзнание, че са големи творци, затова по този скрит начин - подобни случаи има в християнския свят – на мократа мазилка са рисували своя автопортрет и са пишели имената си. След това са ги закривали, надявайки се след столетия, като падне мазилката, хората да видят имената им“, разказа проф. Божидар Димитров. Според проф. Григоров името на мъжа със сигурност е изписано по същото време, когато са нарисувани образите на ктиторите севастократор Калоян и съпругата му Десислава. Възможно е лицето на мъж до надписа да е работна рисунка на някой от светиите, допълни проф. Григоров.

УЧЕНИТЕ УСТАНОВИХА, ЧЕ ВАСИЛИЙ ЗОГРАФ Е ИМЕТО НА БОЯНСКИЯ МАЙСТОР

Комисията, назначена от директора на Националния исторически музей (НИМ) Божидар Димитров, за да проучи новите открития в Боянската църква в състав: проф. д-р Казимир Попконстантинов и доц. Зарко Ждравков установи, че надписът „Аз Василий писах (рисувах, б.а.)“ е нанесен с въглен върху грубата мазилка на църквата, която два-три дни след нанасянето си се покрива с втори пласт вече фина мазилка, която е стояла до 1980 г. Това изключва надписът да е нанесен от друг, освен от член на екипа художници. Отдавна е установено, че стенопи-

сите от 1259 г. са рисувани от трима, а не от десетки художници, както предположиха някои учени. След поемането на работата по изписването на храма, съгласно традицията никой не е имал достъп (включително и спонсорите) до църквата до завършване на фреските. Така че подписът във всички случаи е на един от тримата художници. Върху меча на фреската Св. Димитрий е нанесен друг надпис: „Димитрий писа (рисува, б.а.) тия художества“. Димитрий е очевидно името на втория от тримата художници. Името на третия остава засега неизвестно. В Боянски поменник – официален списък на Българската православна църква от Средните векове с имена на български царе и патриарси, за които трябва да се чете помен на официални празници, е вписано името: „Василий Зограф от с. Субоноша Серско“. Тъй като е изписано само неговото име, а не и това на Димитрий и другия художник, следва да се заключи, че Василий е бил главният художник, т. е. човекът, когото наричаме Боянския майстор. Село Субоноша (Субашкьой през османския период) е голямо българско село, чийто жители са изселени след Междусъюзническата война през

1913 г. Днес то се нарича Неасули (Ново Сули). Там са преселени гърци, бежанци от Мала Азия. Двамата учени са открили и две други работи на зограф Василий – една икона в Охрид от 1260 г. и една икона от манастир край Серес. Що се отнася до портрета на възрастен мъж с монограм на челото, учените смятат, разчитайки монограма, че това е зарисовка на цар Давид, а не автопортрет на един от художниците. На фреската обаче цар Давид е с корона и нимб, отсъстващи в зарисовката. Въпросът с изображението остава обект на допълнителни проучвания, сочат още изводите на комисията.